

רב ארי קילסון: מראי מקומות- כתובות ק"ט

- (א) **הפוסק מעות לחתנו ופשט לו את הרגל**- הק' הראשונים, הרי כבר הביא הגמ' דברי ר' גידל אמר רב דהן הן הדברים הנקנים באמירה, וא"כ איך פשט לו הרגל, הרי נקנה לו ממילא. וכ' תוס' בשם הרשב"ם דלא אמרי' דהן הן הדברים הנקנים באמירה אלא היכא דקידש מיד מתוך התנאי, או לאחר זמן והזכירו התנאים בשעת קידושין, אבל אם התנו עתה, וקידש לאחר זמן ולא הזכירו התנאים, בכה"ג לא אמרי' דהן הן וכו'. עוד פ' הריטב"א דמייירי דאמר התנאים לאחר קידושין, אלא דכ' דק"ק לפרש כן, דכיון דבשעת קידושין קידש בלא שום תנאי, א"כ ממילא בשעת קידושין נתחייב לה לכנוס או לפטור, ולמה אין כופין אותו לכנוס או לפטור.
- (ב) **תשב עד שתלכין ראשה- כ' הרמ"א** (אה"ע נ"ב, א'), דבכל מקום דאמרי' דתשב עד שתלכין ראשה, אי"ז אלא קודם נישואין, אבל כיון שנשאה, אף אם לא נתנו לו מה שפסקו לו, אינו יכול לבגוד בשום דבר שאדם חייב בה לאשתו. והוסיף הבית שמואל (ד'), מיהו מוציאין ע"פ ב"ד מן האב או ממנה מה שפסקו לו.
- (ג) **תשב עד שתלכין ראשה- יש לע'**, נהי שלא נתנו לו מה שפסקו לו, אבל מה ענין זה לשעבודו, הרי הוא מחוייב לישא אותה כיון שאירסה. וכ' הבית יעקב (בתוס' ד"ה הפוסק) דאף דבעלמא כותבין לכתולה י"ב חודש, מ"מ אם התנה בשעת קידושין שמתמין ב' או ג' שנים, ודאי מחוייבת להמתין עד זמן שקבעו בשעת קידושין. וא"כ, הכא שקבעו זמן הנשואין אחר נתינת מעות, שוב אין יכולין לכופו על הנשואין עד אחר נתינת המעות.
- (ד) **על מה נחלקו, על שפסקה היא עצמה- פ' השטמ"ק בשם הרשב"א**, פ', בפני אביה, ושתיקתו כהודאה, אבל בפוסקת שלא בפני אביה, לכ"ע תשב עד שתלכין, דכיון דפסקה שלא בפני אביה אינה יכולה לומר מה אני יכולה לעשות, והוא נמי לא פסיק לה כלום, ובכה"ג לא אמרי' דשתיקתו כהודאה.
- (ה) **עשאה סימן לאחר איבר את זכותו- פרש"י**, דהמוחזק בקרקע זו עשה אותו סימן לאחר, דהיינו שמכר הקרקע שאצל שדה זו, ועשה שדה זו (שערור המערער עליו) לסימן לאותה שדה שמכר, דהיינו שהוא מצר בא' מן הצדדים, ומערער זו חתם על השטר ולא ערער, ובהא א"א לומר השני נוח לי (שהרי לא מכר אותה שדה שמערער עליו), ולכן בכה"ג איבר את זכותו. וע' בתוס' שהביא פ' אחר, דהמערער הוא מי שמכר השדה שהוא אצל זה שערער עליו, ועשאה שדה זו שערער עליו סימן למצר השדה שהוא רוצה למכור, וכתבו בשמו של המוחזק, בכה"ג איבר את זכותו. וע' בריטב"א שכ' דבאמת לדינא לא נח' רש"י ותוס', דשני ההלכות אמת, והמח' הוא רק איך לפרש המשנה.
- (ו) **הדיינין חותמין אע"פ שלא קראוהו- כ' הריטב"א**, "הא דאמרי' דהיינין חותמין בשטר אע"פ שלא קראוהו, פ', אע"פ דלא ראוהו כלל לדעת ענינו. אבל צריכין לראות שמות בעלי דבר כדי שלא יקיימוהו בקרובים לבעלי דבר. א"נ, שלא קראוהו כלל, והוא שכתבו באשרתא בפירוש שמות המעידים על כתב העדים".
- (ז) **א"ל שפיר קאמרת, דאמר ר' יוחנן וכו'- יש לע'**, למה ה' צריך אביי להא דטען האפוטרופוס, הא קי"ל דטענינן ליתמי, וא"כ ה"ל לאביי לטעון כן מעצמו. וכ' תוס' דאה"נ, אלא דאביי לא ה' זכור בדברי ר' יוחנן עד שהזכירו האפוטרופוס, אבל אם ה' זכור מעצמו, ודאי ה' טוען בשביל היתומים מעצמו. **אולם** ע' בשטמ"ק בשם הרשב"א שכ' להוכיח מכאן יסוד בענין טענינן, דמה דאמרי' דטוענין ליורש וללוקח כל מה שה' האב או המוכר טוען, זהו רק כל זמן שאין היורש או הלוקח טוענין ברי, אבל אם באים בטענת ברי, הרי הן כשאר בני אדם, שאין רשות לדיין לטעון להם כלום. והיינו שלא טען אביי בשביל היתומים כאן, דודאי אביי ידע כל טענות של האפוטרופוס, ולא רצה לטעון כלום עד שיראה אם יבא האפוטרופוס בטענת ברי או בטענת שמוא. ובאמת, אם לא ה' טוען האפוטרופוס שום טענת ברי, ה' אביי טוען כן בשבילם, אבל כיון שראה שהאפוטרופוס טען טענת ברי, אמר אביי דשפיר טען, ולא טען בשבילו הטענה השני' לענין הרכב של דקלים. [ומה שחז' מ'אן בזה, י"ל או תוס' חולק על כל היסוד של הרשב"א, וס"ל דאף בטוען טענת ברי יכול לטעון בשבילו, א"נ דאפי' אם בעלמא מודה להיסוד של הרשב"א, אבל אולי זהו רק בהבעלי דינים עצמם, אבל י"ל דמה שהאפוטרופוס טען בשבילם, אינו יכול לגרע דינם.]
- (ח) **הוה עלה ויכבא דדקלי- לכא' תמוה**, למה טען בתחלה דתלם א' עשיתי לך, הרי ה' יכול לטעון מיד דחזרתי ולקחתי ממנו. וכ' השטמ"ק "שמא מעיקרא לא ה' נראה בעיניו דבר חשוב, ולכן לא רצה לטעון חזרתי ולקחתי, אלא דמעיקרא לא מכרה לעולם, ושוב כשראה שה' זוכה בדבר חשוב, בא בטענה אחרת".
- (ט) **אם טען ואמר חזרתי ולקחתי ממנו נאמן- פרש"י**, נאמן משום דהפה שאסר הוא הפה שהתיר, דכיון שיש עדים שהיתה שלו ונגזלה ממנו, וכל הכח של המחזיק הוא מחמת שהוא חתם על השטר, אמרי' דפה שאסר וכו'. והק' תוס', אמאי נאמן, וכי תימא דנאמן במגו דאי בעי לא ה' חתם, הרי בכה"ג לא אמרי' מגו, והוי כמגו למפרע. ולכן פ' תוס' דה' יכול לומר דחתימתו מזוייף הוא, ומעולם לא חתמו, וטענה זו יכול לטעון עכשיו, וא"כ שפיר הוי מגו, ונאמן לומר חזרתי ולקחתי. וע' ברעק"א דנקט בדעת רש"י דאה"נ, ס"ל דמגו למפרע אמרי'. **אולם** לכא' י"ל דס"ל לרש"י לחלק בין דין פה שאסר ובין מגו, וכבר כ' המחנה אפרים (איסורי ביאה, פרק י"ח) לפרש המח' אם הפה שהתיר צריך להיות דוקא בתוכ"ד של הפה שאסר או לא, דמ"ד דצריך להיות תוכ"ד, היינו משום דס"ל דפה שאסר מהני בתורת מגו, ומגו למפרע לא אמרי', ומ"ד דס"ל דמהני אפי' לאחר זמן, היינו משום דס"ל דפה שאסר מהני משום סברא אחרת, דכיון דכל האיסור נעשה רק על ידו, הוא ג"כ יכול להתירו, וסברא אחרת הוא, ולא מטעם מגו. וא"כ י"ל דבדיוק נקט רש"י כאן לשון הפה שאסר, דאי"ז רק מגו בעלמא, אלא כל הזכות שיש להמחזיק הוא רק ע"י הא דחתם הוא, וא"כ שפיר מהני מדין פה שאסר, וכיון דמהני מדין פה שאסר, ממילא מהני גם למפרע. **ויש** עוד מהלך בראשונים לפרש הא דנאמן באמר חזרתי ולקחתי, והוא מה שהרא"ש (י"ב) הביא בשם הראב"ד, דמייירי הכא כשהוציאה העורר מיד המחזיק בחייו, ועכשיו בא זה בטענת הודאתו, שעשאה סימן

לאחר, להוציאה מיד יתומים, וכבר החזיק בה המעורר ג' שנים אחר שהוציאה מידו. ומשו"ה, שפיר אמר אביי דאילו הוה אבוהון קיים הי' יכול לטעון חזרתי ולקחתי ממנו אחר ההודאה, כיון שהי' אצלו ג' שנים. וכ' הרא"ש דלא נהירא לפרש כן, שהרי אף אם יכולין לפרש העובדא כן, אבל מימרא דר' יוחנן על מתני' קאי, וא"כ ודאי אינו יכול לפרש מילתי' דר' יוחנן כן, דכוונתו לומר דאף אם עושה לו סימן לאחר, יכול לטעון חזרתי ולקחתי ממנו, ולא מצריך שיהי' שם ג' שנים, וכיון שצריכין לפרש ר' יוחנן כן, ממילא יכולין לפרש העובדא כן ג"כ, ואי"צ לפרש דמיירי בג' שנים.

(י) **אי שתקת שתקת, וכו' - פרש"י**, ואזיל גבך כשתקנה הדרך ממני. ופי' **תוס'**, דלפי רש"י נחא מה שיכול לטעון אי שתקת שתקת, דאם אינו נחית למוזיל לגבי, א"כ הא יכול לומר לו לכי תהדר, אע"כ דמוזיל גבי. אולם כ' תוס' שאין לשון המשנה משמע כן, שהרי אמרו חכמים שיקנה לו דרך בק' מנה, ואי"ז משמע דבא לאזיל גבי. והעיר הריטב"א **ביבמות** (לז:), הא אין להם לחכמים לדון אלא במקומם ושעתם, ולא להטיל פשרה ביניהם. ועוד, מה מהני להחזיר השטרות להם, הרי יהי' צריך לחזור ולמוכרו להם, וכשחוזר ומוכרה לבעלים הראשונים או לאחרונים לא עדיפי מכוחו, ואי עדיף טפי מפני שכל א' מדהח לו, א"כ הו"ל הלה מפסיד זכותו, והיכי שבקי רבנן ל' למעבד הכי ולא קנסי ל' (ומשמע שהי' מסופק אם הם עדיפי ממנו או לא, וע' בהגהות הגר"א **יפהן** שם מש"כ בזה). **ולכן** פי' הריטב"א אלא ודאי דהא דאמרי מהדרנא שטרא למרייהו יפוי טענתו הוא, וה"ק, כיון דאתי מכח ד' שהפסיד זכותו על ידם, א"כ הרי נכנס במקומו של המוכרים לגמרי, וכאילו החזיר להם שטרותיהם ודן עמהם, דמה מכר ראשון לשני, כל זכות שתבוא לידו, בין שהוא שלו ודאי, ובין מה שזכה מחמת ספק. אבל אדמון ס"ל דלא אמרי' "מה מכר" לענין מה שקנה מחמת ספק, וא"כ שפיר יכול לומר ממ"נ דרכא אית לי גבך. **וע' בש"ך** (חו"מ קמ"ח, ב'), שכ' דאם מתו הד', חייב ליתן לו הלוקח דרך, דשוב אינו יכול להחזיר השטרות להמוכר. וע' **בקצות** (שם, א'), דכ' לחלוק על דברי הש"ך, דבאמת יכול להחזיר השטרות להיורשים. וע"ש שדן אם שייך לדמות החזרה ליורשים למש"כ **תוס'** דאינו יכול לטעון שיכול למוכרו עכשיו לד' לוקחים חדשים, וכ' הקצות דאינו דומה. אבל עכ"פ, בין לפי הש"ך, ובין לפי הקצות, חזינן דדין זה דאהדרנא שטרא למרי' תלוי באם יכול לעשות כן בפועל, ולא נח' אלא אם יכול להחזירו בפועל או לא. ובשלמא לפי רש"י, שפיר י"ל דצריך להיות יכול להחזירו בפועל, שהרי מהני בתורת איום, ואם אינו יכול לאיימו, ודאי שאין שייך כל הדין דאי שתקת. אבל לפי הריטב"א, דמהני מדין מה מכר ראשון לשני, א"כ שפיר י"ל דמהני אפי' אם בפועל אינו יכול להחזיר השטרות להבעלים, ויש לעי' בזה.

(יא) **אי שתקת שתקת וכו' - ע' ברי"ף ביבמות** (יא: בדפיו) שכ' דקיי"ל כר' אבא דס"ל קם דינא, משום דקיי"ל כרבנן דאדמון דס"ל דאמרי' קם דינא. אולם ע' **בבעל המאור** שם שחולק עליו, וס"ל דכיון דדחה הגמ' דלא נח' בזה, אלא דנח' אם באמרי' אי שתקת או אמרי' דיכול לומר דממ"נ אית לי דרכא גבך, ואי"ז ענין לקם דינא והדר דינא כלל, וא"כ אין מביאים רא' מכאן לדין זה.

(יב) **סבר ר' יוסף למימר היינו מתני' - פרש"י**, דאזלא גבי כל חד וחד ומצי מדחי לה כרבנן. והעיר הרש"ש דלכאור' אי"ז ענין למח' אדמון ורבנן, דאף אדמון מודה דבארבעה שבאו מכח חד דמצו מדחו ל', ולמה כ' רש"י כרבנן, וצ"ע.